

Posudek diplomové práce Pavla Trouсила *The Czech Republic as an Emerging Donor Country and the Policy Change towards Aid Effectiveness*

Předložená práce si klade za cíl analýzu zahraniční rozvojové spolupráce České republiky optikou teoretického rámce advokačních koalic (ACF). Autor tvrdí, že česká rozvojová politika z hlediska efektivity pomoci doposud dosáhla pouze malých změn kvůli slabosti menšinové koalice aktérů zastávajících idealistické pojetí rozvojové spolupráce. I přesto, že práce nepřichází k výrazně odlišným závěrům než stávající literatura, její téma v kombinaci se zvoleným přístupem zůstává relevantní, neboť dosavadní analýzy české rozvojové spolupráce se buď neopírají o propracované teoretické rámce politické analýzy, anebo se opírají o rámce intuitivní či dokonce žádné.

Diplomová práce je dobře a přehledně strukturovaná. Jediný a hlavní problém její struktury spočívá v určité nadbytečnosti resp. odpojenosti kapitoly přehledu literatury od hlavní linie práce: druhá kapitola se totiž věnuje rozvojové spolupráci na příliš obecné úrovni místo toho, aby se zaměřila na přehled literatury týkající se politické analýzy rozvojové spolupráce a konkrétně pak rozvojové spolupráce tzv. nových dárcovských zemí včetně České republiky. Podobně také „historická“ podkapitola části páté, která by měla představovat již výsledky analýzy, nevyužívá deklarovaný teoretický rámec, a proto působí přes svoji přehlednost nadbytečně. Hodnotné jádro práce se tedy nachází až v poslední podkapitole (5.3.) se závěrem (s. 54-71). Nevyváženost práce, která se přímo projevuje i v její struktuře, je také jejím hlavním nedostatkem a předurčuje do velké míry i moje závěrečné hodnocení.

První část práce přehledně představuje výzkumný plán, ačkoli je místy poněkud schematická a rozvláčná. Jasně stanovuje hlavní výzkumnou otázku „politických změn k větší efektivity pomoci“ a faktorů, které k nim vedou (s. 7). Zvláštní podkapitola, která představuje strukturu práce v posloupnosti jednotlivých kapitol bez zdůraznění jejich potřeby pro celek, poukazuje na výše zmíněnou výtka chybějící „červené nitě“ (s. 8).

Druhá kapitola představuje přehled literatury, nicméně se týká spíše obecně rozvojové spolupráce resp. autorem upřednostňovaného konceptu „zahraniční pomoci“. Obsahuje pár drobných chyb jako např. nedokumentované přesvědčení, že Česká republika usiluje o vstup do Výboru pro rozvojovou spolupráci Organizace pro hospodářskou pomoc (OECD DAC) (s. 4), již nepoužívanou definici oficiální pomoci (*official assistance*), převzatou ze zastaralého zdroje z roku 2006 (s. 11), ale také chyby větší, jako tvrzení, že oficiální rozvojová pomoc (ODA) zahrnuje soukromé zdroje (s. 12) – to by téměř zdvojnásobilo objem rozvojové pomoci USA. Text také nepředkládá žádný zdroj tvrzení, že Čína je po USA skutečně druhým největším dárcem (ODA Německo v roce 2011 přesáhla 14 miliard USD, přitom odhady čínské pomoci se pohybují v řádu jednotek miliard). Některé tyto chyby ale poukazují na fakt, že přehledové části čerpají často z jediného zdroje bez křížové konfrontace. Jinak by autor představil i jinou než reduktivní typologii pomoci (s. 14-15). Některé zdroje navíc nejsou akademické, ale politické jako např. dokumenty mezinárodních organizací a často vycházejí z ekonomie, ačkoli teoretický rámec diplomové práce je spíše politologický. Obdobně náhledy na rozvojovou pomoc by v dané podkapitole práce bylo vhodnější řadit podle teorií rozvoje spíše podle omezené úvodové a ekonomizující literatury.

Třetí kapitola a čtvrtá kapitola představují analytický rámec a metodologii, totiž teorii advokačních koalic. Jsou poměrně kvalitně a přehledně zpracované, neuškodilo by ovšem pro přehlednost předložit grafické schéma rámce ACF. Žel část metodologie je dost krátká a především chybí představení operacionalizace konceptů s přehlédnutím k použitým datům, které se prakticky redukuje na strategické dokumenty a sekundární literaturu. Není pak zcela jasné, jak autor došel k identifikaci koalic v části páté, protože kritérium jejich předpokládané motivace také přebírá ze sekundární

literatury. Autor sice deklaruje použití polostrukturovaných rozhovorů, nicméně cituje pouze dva rozhovory a slibuje jejich kódování. O operacionalizaci však není v práci ani zmínka, a proto ani není jasné, zda rozhovory jakkoli přispěly k odpovědi na výzkumnou otázku. Později také autor používá obsahovou analýzu koncepčních dokumentů, o jejímž začlenění jakožto metody do teoretického rámce ACF nepojednává. I to vede k tomu, že dělí obě koalice rozvojové spolupráce podle základních hodnot jejich aktérů. Poměrně vágně považuje možnosti proměny samotných hodnot za „zdroje“, což se zdá pro dlouhodobou analýzu reduktivní, a zanedbává vliv vnějšího prostředí. V každém případě operacionalizace se ukazuje jako slabá stránka diplomové práce, ačkoli následná analýza zůstává relevantní.

Pátá část, která by měla být věnována výsledkům aplikace teoretického rámce, nejprve představuje zbytečně historické pozadí české rozvojové spolupráce. Ačkoli se jedná o dobře zpracovaný přehled, tato část by měla v práci své opodstatnění pouze tehdy, kdyby již od začátku pracovala s ACF a popisovala zrození koalic, zejména pak v období tzv. transformace systému zahraniční rozvojové spolupráce. To by totiž ukázalo, že i napříč hranicemi mezi „idealistickou“ a „realistickou“ koalicí existují spojení podél odlišných linií, jež však nejsou *a priori* méně relevantní. Právě ve velké části agendy efektivnosti stály po dlouhou dobu na jedné straně ministerstvo zahraničních věcí (MZV) s nevládními organizacemi proti rezortům. Historická část se také nevěnuje korupci a klientelismu jako zásadním faktorům pro provedenou transformaci systému. Až následující podkapitola 5.2. se věnuje efektivnosti. Tvrdí, že došlo k „malé“ (*minor*) změně politiky, ovšem kritérium rozsahu změny je dáno spíše intuitivně a souvisí s vágností první výzkumné podotázky a chybějící operacionalizace: co by se podle autora muselo stát, aby byla změna k efektivnosti „velká“ (*major*)? Podkapitola také neřeší také konflikt mezi potřebou dělby práce mezi dárce a zaměřením na nejchudší oblasti: agenda efektivnosti není homogenní a bezkonfliktní, na což práce nepoukazuje v dostatečné míře, stejně tak jako nejsou homogenní ani obě koalice. Také obsahová analýza motivů poskytování pomoci je nutnou, ne však dostačující pro zjištění motivací jejich aktérů. Práce konstatuje, že přijaté závazky efektivnost nebyly implementovány, ale bez dalších detailů, ačkoli jsou již součástí specifické literatury věnované české rozvojové spolupráci, kterou autor nicméně neuvádí. Celkově je tedy teze dvou koalic, tj. „realistické“ a „altruistické/idealistické“ koalice zjednodušená, neboť i nevládní neziskové organizace, závislé na veřejných zdrojích, mají přirozeně své realistické zájmy. Diplomová práce obdobného rozsahu a zaměření by měla tyto rozměry rozlišovat stejně jako by měla dekonstruovat zdánlivou jednotu aktérů, jako jsou MZV nebo třeba zmíněná nevládní organizace. Z hlediska ACF se jako nedostatečné jeví zapracování role OECD a EU, která představuje velký zdroj pro minoritní koalici. Tyto nedostatky by však neměly zakrýt celkovou kvalitu analýzy obsažené v závěrečných podkapitolách.

Zmíněná vágnost výsledků analýzy se projevuje i v závěru, kde autor poukazuje na to, že česká rozvojová spolupráce je „daleko od toho, aby byla efektivní z hlediska a [snižování] chudoby“ (s. 70), s čímž nelze na obecné úrovni nesouhlasit, ale opět by čtenář uvítal jasná kritéria pro podobná tvrzení. Autor do budoucna nepředpokládá šoky, které by vedly k velkým změnám politiky a očekává spíše změny postupné, i tato část však mohla být lépe zpracována z hlediska domácího a evropského politického kontextu – je příznačné, že postoje veřejnosti a politických elit autor v práci považuje za marginální. V závěru svá zjištění také nezařazuje do stávající literatury.

Po formální stránce má práce všechny potřebné náležitosti. Ačkoli nejsem rodilý mluvčí, práce zřejmě obsahuje velké množství bohemismů, nicméně z hlediska srozumitelnosti je úroveň angličtiny dostačující a práce je dobře čitelná. Seznam literatury není k dané věci vyčerpávající, jak již bylo zmíněno, ale vzhledem k současnému zaměření práce je taktéž dostačující.

Shrnou-li, práce obsahuje přehledové kapitoly, které nejsou přínosné pro zodpovězení výzkumné otázky, poukazují však na dobré autorovy schopnosti kompilace zdrojů. Části, ve kterých aplikuje teoretický rámec, tak pak nečiní bez chyb, zejména v důsledku chybějící nedostatečné

operacionalizace. Tento aspekt kvality práce by mě vedl k hodnocení „velmi dobře“. Na druhou stranu, samotný teoretický rámec, byť možná na diplomovou práci příliš ambiciózní, je dobře navržený a jemu příslušné části, ve kterých je i aplikovaný, poukazují na komplexní schopnosti autora v oblasti analýzy a vzhledu do české rozvojové politiky. Tento aspekt diplomové práce poukazuje spíše na hodnocení „výborně“. Jako měřítko kvality diplomové práce lze také použít její potenciál pro následnou publikaci ve zhuštěné formě článku: ten je sice *a priori* velký, nicméně by vyžadoval ještě mnoho úsilí pro vyřešení výše uvedených nedostatků.

Práci proto **doporučuji** k obhajobě a navrhuji hodnocení známkou **výborně** nebo **velmi dobře** v závislosti na schopnosti autora vysvětlit problematické aspekty své práce. Při obhajobě doporučuji zaměřit se konkrétně na tyto otázky:

1. Představte alternativní dělení advokačních koalic české rozvojové spolupráce a zhodnoťte jeho relevanci oproti vašemu stávajícímu dělení podle základních hodnot (idealistických/realistických).
2. Zhodnoťte silné a slabé stránky použitého teoretického rámce advokačních koalic (ACF) z hlediska užitečnosti pro vysvětlení změn v české rozvojové politice směrem k větší efektivnosti.

V Praze dne 18. června 2012

Ondřej Horký